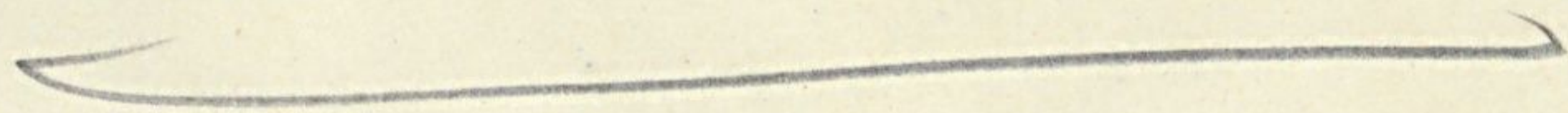

Index in Buse 1676.

12309
Ju

N° 33

4

Q. D. B. V.
EXERCITATIO ACADEMICA
DE

JURE
&

ÆQUITATE,
QVAM

PRÆSIDE

JOH. CHRISTOPHORO

Fugmann/

*Publico Eruditorum examini
submittit*

GEORGIUS EMERANUS Hüblewein/

Magdeburg. Sax.

IN AUDITORIO MAJORI,

D. XXI. Martii

Horis Antemeridianis.

WITTEBERGÆ,
TYPIS JOHANNIS WILCKII.
ANNO M DC LXXVII.

O. D. R. N.
EXERCITATIO ACADEMICA

JURIS

&

AEQUITATE

GRAM

PRÆSIDIO

JOH. CHRISTOPHORO

Magist. Joh. Christoph. Gleditsch

Publico Examinatore

Magist. Joh. Gleditsch

GEORGII EMERANII & GLEDITSCHII

Magist. Joh. Gleditsch

In Auditorio

die XXI. Martii

1777

—————

Typis JOHANNIS WILCKM.
ANNO MDCCLXXVII

2
REVERENDISSIMIS, ILLUSTRISSIMIS,
GENEROSISSIMIS

DOMINIS

DN. DECANO,
DN. SENIORI,

UT ET

RELIQVIS ARCHI-
EPISCOP: MAGDEB. ECCLES.
CATHEDRAL.

DN. CANONICIS
EMINENTISSIMIS.

DOMINIS MEIS GRATIOSISSIMIS,

Perpetuam Felicitatem!

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMI,
GENEROSISSIMI
DOMINI;

HOnesta erit audacia
inter tot Venerantium
officia meam de JURE
& ÆQVITATE Ex-
ercitationem Academicam, tenui
quamvis filo contextam exhibere,
Vestrisq; ILLUSTRISSIMIS NO-
MINIBUS dicare. Summorum in-
genio.

geniorum proprium est, devotam
 animi pietatem haud omnino insu-
 per habere; & verò cultus reveren-
 tiæq; nomine venit, quicquid à me
 offertur. Vos Patriæ Columnina, se-
 cularis fati Præsidia, juris Vindices,
 rerum omnium cum AUGUSTO
 CAPITE Administratores appel-
 lant, qui de publico statu rectè sen-
 tiunt, veritatemq; in oculis habent.
 Sed in re tam manifesta argumen-
 torum probatione abstinere licet,
 dum publicæ in omnibus ditionibus
 susceptæ preces Vestram probant
 auctoritatem dignitatemq; summã.
 Vestrum illud est templum, quo
 splen.

splendidius Germania haud habe-
bit, quod ob admirandas structuras,
operaq; Nationum Gentiumq; ocu-
los in se convertit. In victissimo in
terrarum orbe **PRINCIPI OTTO-**
NI I. haec debetur laus, ut & incho-
aret & absolveret admirabilem stru-
cturam. Reiectis humanis supersti-
tionibus nihil amplius exauditur de
Sanctorum invocatione, de abomi-
nandis illis missis, quibus tot errores
introduciti sunt, neq; miraculis, qui-
bus captum olim vulgus hominum
hodie quicquam creditur. **DEUS** e-
nim sibi soli invocationis cultum tri-
bui vult, ea Missa celebratur, quae ex
insti-

4
institutione testatoris & rem coelestem & terrenam in credentium salutem offert, novis non indiget miraculis Ecclesia, utpote satis jam confirmata atq; corroborata. Ad cultum autē Divinum promovendum magnificentissimos facitis sumtus & tot varia excogitantur, suggeruntur ornamenta, quibus propria vestra gloria in perpetuum constabit. Excellentissimū & singulare est, quod non sine ingenti pecuniæ summa novum instituitis Lyceum felicissimo quidem successu; namq; ex variis, disitisq; Locis Adolescentium, juvenumq; confluxus est. Sed quis dignè satis deprecabit Vestras Virtutes

tutes, aut ex decoro audebit? Meum
potius erit Vos, ILLUSTRISSIMI
MECOENATES, summo studio
rogare, ut placido vultu aspiciatis
primum cultus mei specimen, & in
posterum, si mea diligentia aliquid
efficere valet, meliora expectetis
DEUS Vos communi saluti, bono-
rum votis, piorum desideriiis diutis-
simè conseruet, Domusq; Vestras
omni felicitate augeat!

VOBIS,
GRATIOSISSIMI DOMINI,

obsequiosa devotione
mancipatus

GEORGIUS EMERANUS RICHWEZOR.

I. N. J.

§. I.

IN JURIS possessionem

soliveniunt homines, utpote qui libertati agendi pollent. Est enim jus talis regula, quæ modum in actionibus moralibus cum obligatione præscribit. Vel uti *Grotius* habet: *Jus est regula actuum moralium obligans ad id quod rectum est.* Alii per normam definiunt, dum verò ex hoc instituto norma & regula voces æquipollentes sunt, quam velis, adhibeas.

J. B. P. lib. 1. c. 1. §. 9.

§. 2. Si hominum actiones cum regula conveniunt, justæ, si illi non congruunt, injustæ vocantur. Hinc enascitur, justum simpliciter tam factum, quam quod fieri debet respiciens, & vel habitum, vel actum tantummodò notans. Omnis enim habitus amplectitur actum, hancqve ob causam juste factum ex habitu, est simul justum factum, licet non omne justum factum dicatur justè factum. Improbis aliquando justum agit, nunquam tamen justè, quia non ex habitu justitiæ operatur; manet homo injustus, neqve ex unâ alteraqve actione improbi nomen amittit. Qui justus titulum mereretur, justitiâ tanquam habitu innititur, ut justa agat, & justa velit. Ex quibus patet, ut aliquis justus vocetur, requiri duo, primò habitum, id est, crebrum justarum actionum exercitium; deinde voluntatem. In moralibus enim voluntas unicè attenditur, alibi sufficit facultas. confer *Aristotelem*, qui hoc accuratè distingvit.

Ethic. l. 2. c. 4.

A

§. 3. Circa

§. 3. Circa quod versatur jus, sunt actiones, quæ ita perficiuntur, ne aberrant à regula. Quæ propter hoc loco non quævis hominum actiones intelliguntur, sed liberæ quæq; ab hominibus suscipi & omitti possunt: Insuper, quoniam omne justum ad regulam juris exigendum est, non alia actio in censum venit, quàm quæ circa jus occupata est. Hæc in specie appellatur moralis, produciturq; à potentia activa atq; à voluntate. Homo enim per suam naturam aptus est ad justitiæ habitum colendum, ad omnem juris regulam observandam; quod si accedit voluntas, datur actio moralis. Ex opposito, si abest voluntas, & vel invitus, vel non sentiens aliquid egeris, cessat actio moralis atq; ipsum jus.

§. 4. Cum obligatione verò præscribit jus, ut aliter agendum minimè sit. Juribus atq; Legibus circumscribitur hominum voluntas. Si justum non exequitur homo, superiorem timere cogitur, à quo ejus licentia coercetur. Nonne DEUS mille mala ingerere, ipsumq;ve hominem destruere potest si detrectet obsequium? Nonne magistratus pœnarum vi injustitiam prohibet, quando ob sua vitia, scelera & flagitia quidam multâ afficiuntur, nonnulli carcere detinentur, alii aliter puniuntur, vel etiam necessitate exigente è medio tolluntur, ne latius grassetur ejusmodi pestis, totumq;ve corpus societatis, vel Reipubl. corrumpat? Ita in societate domestica maritus, pater familias, dominus occurrit, qui uxori, liberis, servis præscribit munia atq; agendi modum.

Ethic. l. 5. c. 6.

§. 5. Hæc causa est, quare *Aristoteles* constituat aliud jus politicum, aliud œconomicum. Si enim perfectissimum in perfectissima societate jus reperiendum est; utiq;ve Politicum jus perfectissimum erit jus, omnem societatem civilem ejusque membra ad certum finem dirigens, omnes actiones determinans atq;ve circumscribens. Videtur hoc jus extendi posse ad diversa regna, ad diversa imperia, ut quælibet actiones inter diversos populos rectè decernantur. Oecumenicum jus præstat, ut liberi, ut servi suum officium agnoscant. Licet verò oecumenicum jus saltem per similitudinem quandam respectu juris civilis

civilis dicatur; tamen adhuc aliquod jus esse meritò cen-
setur.

§. 6. Aliam affert juris significationem *Grotius*, quâ jus est qualitas moralis, personæ competens, ad aliquid justè habendum, vel agendum. Ex hâc significatione constituitur aliud jus in re, aliud jus ad rem, quæ distinctio à Romanis Scriptoribus prolixè explicari solet.

§. 7. An Bruta animantia in societatem juris veniant, olim disputatum est, & adhuc disceptationes vigent. illa verò constantia, quam observant in suis actibus bruta, nullum probant jus: ex instinctu naturæ hæc talia peraguntur, non jure propriè sic dicto. Nequè quicquam facit distinctio inter necessitatem agendi physicam & moralem: dum enim ita distinguitur, expressè asseritur, brutis non convenire jus, quippe quæ voluntatem præcipientis non admittunt, sed ex naturali sua facultate hoc & non aliò modò operantur. Porro ubi justitia nulla, ubi nulla justitiam est denominatio, ibi nullum jus stare potest; prius est verum de brutis; ergò etiam posterius. Fusè demonstrat *Seldenus*, nec *Ebræos* jus aliquod hominum ac brutorum commune agnovisse, & quæ pro jure brutis communi afferrī soleant, partim non repugnare veræ sententiæ, partim merito repudianda esse, tum jure *Consultos* *Cæsareos* plurimos, viros gravissimos, celeberrimosq; ab *Ulpianæ* juris naturalis definitione sibi recedendum jure existimasse. Forsan neq; figura caret, dum natura, ut doctor omnium animalium perhibetur. Et si verum dicendum, veterum *Jcto- rum* Philosophia exhibet potiùs artem oratoriam, quàm veram sapientiam & accuratum definiendi modum. Huc spectat illud: Jus istud non humani generis proprium est, sed omnium animalium, quæ in cælo, quæ in terra, quæ in mari nascuntur. Hinc descendit maris atq; fœminæ conjunctio, quam nos matrimonium appellamus: hinc liberorum procreatio: hinc educatio. Videmus etenim cætera animalia istius juris peritia censerī.

§. 8. Jura ordine recensurus initium faciam à jure naturæ. Tale aliquod esse probant notiones hominum mentibus impressæ, quas certè à potentissimo principio imprimi inde colligitur,

*Nat. Deos. l. 1
c. 23.*

ligitur, quod per totum mundum sint eadem, at quæ nunquam variant. Quæ ex voluntate hominum dependent, facile mutantur, neque ubique unam eandemque rationem subeunt: Sed illæ notiones perpetuo ubique locorum eodem modo durant. Ita DEI existentiam communis omnium hominum consensus probat, neque ulla tam barbaragens est, quæ DEUM esse inficias eat. Hoc ubique obrinet, hoc immutabile planè est, dari nimirum aliquod Numen increatum, à quo omnia condita sint. Forfan non sufficiet hæc argumentatio: Cotta enim apud Ciceronem hunc in modum disserit: *Placet omnibus ferè, mibi quæ ipsi imprimis, Deos esse. Itaque non pugno; rationem tamen eam, quæ à te affertur, non satis firmam puto. Quod enim omnium gentium, generumque hominibus ita videretur, id satis magnum argumentum esse dixisti, cur esse Deos confiterentur. Quod cum leve per se, tum etiam falsum est: unde enim nota tibi sunt opiniones nationum?* Et quæ alia in hanc sententiam plura sequuntur verba. Sed sicuti monstrosa reperiuntur corpora, à quibus humana natura abhorret: Ita ejusmodi insanæ opiniones cum vera prudentia convenire non possunt. Vitioso palato nihil rectè sapit: quorum rationis usus depravatus est, nihil rectè dijudicare possunt. Ejusmodi porro notio, quæ jus naturæ spectatur, est illa: DEUM esse colendum, tum actibus interioribus, tum exterioribus: Nam DEUS est præstantissimum Ens; de DEO itaque cogitare, illum omnibus modis venerari præstantissima erit hominis actio.

Orat. pro Milon. c. 23.

Orat. pro Sex. Rosc. Americ. c. 24.

S. 9. Quin ex pulchris laudabilibusque actionibus homo tranquillus redditur, internam formidine concutitur vitiorum scelerumque sibi conscius. Testimonia sapientum non cumulabo. Princeps Philosophorum Latinorum Cicero, *Magna, ait, vis est conscientia & magna in utramque partem: ut neque timeant, qui nihil commiserint; & poenam semper ante oculos versari putent, qui peccarint.* Et vicissim: *Nolite putare, quemadmodum in fabulis sæpenumero videtis, eos, qui aliquid impie, scelerateque commiserint, agitari & perterri Furiarum tædis ardentibus. Sua quemque fraus & suus terror maximè vexat, suum quemque scelus*

7
scelus agitat, amentiaq; afficit: sua mala cogitationes, conscientiaq;
animi terrent. Clarius adhuc loquitur Apostolus: Cum enim,
gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, fa-
ciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsæ sibi sunt lex: Quæ osten-
dunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis
conscientiâ ipsarum, & inter se invicem cogitationibus accusanti-
bus, aut etiam defendentibus.

Rom. II. 14. 15.

§. 10. Facile dijudicat recta ratio, quid faciendum, quid
omittendum sit, neque sola fori humani consuetudine & actio-
num formulis æstimat justum. Liberalitatem exercendi, gra-
tiam ab ingrato reposcendi jus natura dat, etiamsi eò nomine,
actio in foro denegetur. Quò magis mirandum est, plerumq;
homines sequi non tam rerum veritatem, quàm susceptas de re-
bus opiniones. Indè fit, ut naturæ jus variare videatur, cum
tamen non variet, & si quæ ab aliis conceduntur, vel etiam lau-
dantur, ab aliis legibus prohibeantur, atq; vituperentur. Nul-
latenus Athenis turpe erat, sororem germanam habere in matri-
monio. Lacædæmoni furari licitum erat, modò clam fieret; Si
verò aliquis in furto deprehensus, cadebatur virgis, non ob fur-
tum, sed quia minùs ingeniosè furatus erat. Apud Babylonios
comitatus specimen erat, vulgare corpus. Qui Naura regionem
incolebant, illis fas erat, parentes cum liberis coire. Hoc est,
quod vult Aristoteles: Est in rebus, quæ honestæ & justæ sunt, quæ
civilis scientia (notandum civilem scientiam ex mente Aristote-
lis omnem comprehendere Philosophiam practicam) considerat,
tanta varietas, tantaq; in eis versatur erratio, ut lege modò, non au-
tem naturâ constare videantur. Multæ, uti jam dictum, sunt
civitates & populi, in quibus mores ita corrupti, ut consuetu-
dine flagitia committantur. Et licet de honestate ipsa non quæ-
ratur, tamen ex opinione hominum de actionibus disputatur,
an sint honestæ, an inhonestæ. Hoc in gentibus contemptori-
bus veri DEI aliquò modò tolerandum esse videtur: sed in
Christianis abominandum planè est, vitia præ virtutibus eligi,
norunt illi sanctissima sanctissimi DEI præcepta & de laudabili
vita instituenda idoneos habent Doctores. Multi verò repe-
riuntur,

Etb. l. 1. c. 3.

riuntur, qui contra omnem conscientiam & rectam rationem actiones suscipiunt, ut libidinem voluntatis suæ exoleant. Multi omnia utilitate metiuntur, si lucrum capere possunt, fraudare & decipere jucundum putant. Neque desunt, qui ita amant suas opes atque divitias, ut profundere eas putent, si indigentibus ad sublevandam inopiam minutâ portione subveniant. Ita ducuntur illi homines mala consuetudine, vitia pro virtutibus reputantes. Et hoc, nisi fallor, satis certum est, qui unico vitiô laborat, illum cæteris non esse liberatum. Habet hanc virtus proprietatem, ut positâ unâ virtute ponantur omnes; ergo ex opposito damnum maximum inferet unicum vitium, quô unico positô ponentur omnia vitia.

*Add. inst. de
jur. Nat.
Gent. & Civ.*

§. II. Cæterum definimus jus naturæ, quod sit regula hominibus à DEO mediante intellectu practico sub metu iræ & pœnæ divinæ præscripta, ut consequantur finem sibi convenientem. Magni nominis Vir *Dn. Noricus* talem format definitionem: jus naturale est dictamen rectæ rationis, indicans quomodo homo se gerere debeat erga DEUM, proximum & semetipsum. Atque de triplici hominis fine mox infra agendum erit. Indicium cur aliquid sit juris naturæ est dictamen rectæ rationis, indicat enim nobis recta ratio modum agendi, præscribit quaslibet actiones. Attamen si accuratè loqui volo, dictamen illud rationis inservit tantum cognitioni humanæ, ut homo cognoscat, quæ juris naturæ sint, non autem constituit jus naturæ. Non enim aliquid juris naturæ est, quia dicitur recta ratio; sed inverso potius ordine procedendum est; quia recta ratio hoc dicitur, ergo sequitur esse jus naturæ. Quidnam igitur constituit jus naturæ? Nihil aliud, quam honestum: Hinc ita colligo: h. e. jus naturæ, quia est inhonestum. Jam dictamen rectæ rationis subsequitur, ut actiones alias suscipiamus, alias fugiamus. Cum honesto illô videtur convenire Stoicorum assertio, quâ officium perfectum, quodque in solum sapientem cadit, describitur: Sapiens enim talis omnia propter honestatem agit; neque opus erat distinctione inter finem bonorum & per-

perfectum officium ex mente *Ciceronis*, quoniam utrumque; membrum idem dicit.

§. 12. Jam de natura honesti despiciendum. Honestum esse, quod bono morali, in honestum, quod malo morali respondet omnes asserunt. Nam omnes actiones, quæ à voluntate suscipiuntur, aut laudantur aut vituperantur, laude dignæ, si honestæ, vituperio ob noxiæ, si inhonestæ sunt. Bonum verò morale definiendum esse videtur per illud, quod est conveniens naturæ rationali in suis liberis actionibus, quatenus est rationalis. Nihil habet hæc definitio commercii cum illa, quando bonum naturale definitur per illud, quod est conveniens cuique; naturæ quatenus ad unum in suis operationibus determinata est. Bonum enim morale acquiritur voluntate quando homo liberè operatur, prout decet. Non inconvenienter huic accommodantur, quæ Stoici de natura universa, nihil esse contra illam agendum scribunt, ut propriam quisque observatâ universâ naturâ sequatur, ita enim honestas & decus in omnibus actionibus obtineri. Hic igitur agitur de honestis, quæ non ex hypothese, sed in se talia sunt. Habuit DEUS suas leges, quæ obstrangebant ex mero ejus placito, ut nullum dubium sit, quin etiam contraria jubere potuisset. Hæc præcepta obligant ex voluntate DEI, non ex naturâ suâ. Contra honesta in se obligant hominem ex naturâ suâ, quoniam conveniunt perfectioni ejus, obligant etiam ex voluntate DEI, prout DEUS per sanctitatem suam non potest aliter rectè, quam ut ab hominibus honesta coli velit. Inconveniens est querere, an si DEUS nunquam præcepisset, honesta, ab homine facienda fuissent? Nam sanctissimum illud Lumen ab æterno voluit. Ut honestas observaretur; quando igitur conditus homo ipsique indita anima rationalis, habuit jam legem menti impressam, ut cognosceret, quæ faciendæ, quæ fugiendæ essent. DEUS verò non præcepit ab æterno, etiamsi voluerit honesta: ejus enim voluntas à declaratione, quæ continet legem, est distingvenda, quoniam lex cum homine demum condito initium cepit.

§. 13 Tri-

§. 13. Triplicem habet finem præfixum homo, quem consequatur ex naturæ juribus rectè observatis: primò ratione DEI, deindè ratione proximi, tum sui ipsius. Quando cogitat homo de suâ perfectione, quam præ aliis creaturis obtinet, & quomodo corpus quidem fragile, anima verò immortalis sit, multisq; donis instructa, internis stimulis ad laudes DEI cogitur. Se novit unicum esse animal, quod cælum, quod DEUM spectare possit, cum quo etiam post mortem propius conjungimur, adeoq; nihil præstantius putat, quam venerari æternum Numen; tum ex naturâ homo societatem amat, libenter inservit, suâ operâ, studio, & diligentia adjuvans, neminem lædens. Circumspicit quæ sint jura humanæ consociationis. Pro impetrantibus in patriæ commodum vitam effundere non reformidat. Majus præ aliis studium præstat parentibus, & illis, quos sanguine junctos habet. Si sunt amici, in illos propensa est voluntate, ut illorum commodum cum suâ utilitate conjunctum censeat. Neq; denegat juvandi promptitudinem peregrinis, tantum abest, ut fociis civibusq; non sponte succurrat. Sui ipsius curam gerit diligentem ut acquirat ad vivendum cultumqve necessaria: mentem multiplici notitia ornat, quâ cum delectationem ex cognitione rerum variarum, tum usum maximum capiat. Videt Naturam ea declinare, quæ illi interitum minari videntur. Hinc nobilissimum hospitem animam è corpore avochiria ejicere non audet, & quoniam generandi sobolem facultatem sibi concessam animadvertit, liberis propagare nomen suum jucundum putat.

§. 14. Sed DEUS non contentus fuit jus naturæ hominum cordibus inscribere, verùm etiam de novo promulgare, atq; ante mortalium oculos ponere voluit. Patriarchæ admirabili longævitate & divina familiaritate illustres, quiq; hæcenus populum suâ auctoritate gubernaverant, in vivis desierant: Justum & æquum negligebant pleriqve, ingenii sui pravitati obsequentes. Commodè itaq; renovavit legem naturæ DEUS solenni promulgatione. Hæc jam in specie vocatur lex moralis, & antè quidem crebris revelationibus declarata, inculcata, repetita

tita est, neq; essentiâ, ut in scholis loquimur, à jure naturæ di-
stingvitur, sed tantummodò modo. Summus rigor est, quem
continet lex moralis à nemine observatu possibilis, etiamsi
omnes homines sua opera in unum conferrent, nihil tamen
hic justus inveniretur. Requirit enim lex Moralis non modò
plenissimam obedientiam ratione perfectionis graduum, ve-
rùm etiam ratione perfectionis partium. Hinc intelligitur,
quorsum numeranda sint bona opera Gentilium, si ex lege mo-
rali dijudicentur. Certè illam perfectionem minimè habent,
quam Christianus aliundè sibi comparare studet. Multa con-
scripsit *Aristoteles* de summo bono, de virtutibus, atq; inprimis,
ut justitiam declaret, se copiosum præbet. *Cicero* virtutum
omnium Magister admirabilis, maximoperè laudat justitiam,
ac si nihil sine ea recti atq; honesti peragi posset. Sine dubio
etiam tanti doctores vitæ consuetudinem suis præceptis appro-
barunt. Inde tamen nondum proveniunt actiones moraliter
bonæ. Perfectio enim illa, quam lex moralis præscribit, in nullo
homine dari potest.

§. 15. Secundum alios alia est juris acceptio, quæ juris
Gentium nomine exhibetur atq; à Jure naturæ distingvitur.
Veteres multi & cum illis *Aristoteles* nihil de hoc jure habent,
explicantes solùm illam distinctionem, quæ est inter jus naturale
& legitimum seu civile. Jus Gentium verò cum jure Naturæ
sæpè permutatur. Memorabilis est locus *Ciceronis*: *Majores* *Offic. l. 3. c. 17.*
aliud jus Gentium, aliud jus civile esse voluerunt. Quod enim ci-
vile non idem continet Gentium; quod autem Gentium, idem ci-
vile esse debet. Ac si quis ulterioris descriptionis ergò diceret:
Ita veteres Philosophabantur, ut constituerent aliud jus natura-
le, aliud civile: Hoc à voluntate hominum dependere, atq; ve-
pro re nata mutari; illud esse immutabile, cbligare omnes gen-
tes, imò ex eo petendas esse leges civiles, formandas Respubli-
cas seu civitates, ut eò meliùs inter societates civiles, quid juri
naturæ consentaneum sit, innotescat. Quæ verò usu & consue-
tudine apud gentes recepta sunt, non immeritò ad jus civile re-
feruntur. Hoc sensu jus gentium à jure naturæ, vel civili non.

B

rece-

recederet; sed ad utrumq; spectaret. *Grotius* in definiendo hoc jure ab omnium gentium aut multarum voluntate argumentum petit, inde omnem obligandi vim arcessens. Si de voluntaria tantum consensione, quia nimirum ita voluerunt gentes, quæritur, irerum dubitatio oritur, an expressa an tacita consensio illam obligationem efficiat? Nonne lex à superiore debet ferri? Nonne in legis promulgatione imperans debet adesse, & qui mandatum imperantis exsequatur? Jam verò gentium nulla datur prerogativa, quælibet alteri æqualis censetur. Libertatem amplectuntur omnes, nemo libenter alterius jussis sese submittit. Vix igitur probabile est, omnes populos hujus & illius gentis voluntariam consuetudinem pro lege arripuisse. Et si vel maximè concedatur, voluntariam gentium consuetudinem effecisse legem, non alia tamen, quàm legis civilis denominatio hinc petenda est. Lex autem civilis à Jure gentium ex illorum mente, qui aliter de hoc, aliter de illo loquuntur, distinguvi debet. Sin non de voluntaria tantum consensione, sed simul de necessitate & utilitate quærat, cogitandum, annon juris naturæ sit, omnium populorum usui & utilitati moderari.

§. 16. Qui jus gentium defendunt, hac ratione ferè definire solent: Quod ex communi necessitate & utilitate generis humani, jubente ratione & consuetudine, apud omnes, aut plerasq; gentes receptum est. Huc referunt jus Legatorum, quò Legati inviolabiles, quia ab illis salus integrarum societatum dependet, existimantur. Sed naturæ lex jubet, ut integræ societates bene conserventur, ut hanc ob causam Legatis veneratio debeatur. Huc belli jus spectare volunt. Inditum homini est, ut se defendat, ut omnia ea amoveat, quæ nocumentum minentur: hinc non potest non ob illum amorem, quò se, suamq; rem amplectitur, vim inferentem propulsare, atq; omnibus modis suum jus vindicare. Nam uti habet *Cicero*. Cum sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per vim: Cumq; illud proprium sit hominis, hoc belluarum, confugiendum est ad pesterius, si uti non licet superiore. Natura humana ad pacem potius, quàm ad bellum propensa est, omnia tentans, antequam rem ar-

mis

Offic. l. i. c. ii.

mis experiatur, nullibi remedium inveniens, ex bello salutem
 quarit. Ingens verò dedecus est, contra omne jus suam potentiam
 suos Regni fines, & ditiones amplificare velle, atq; ut libido ex-
 pleatur, ab orco auxilium petere, infensissimumq; Christiani no-
 minis hostem in partes vocare. Cernere hoc ipsum licet in Chri-
 stianissimo Galliarum Rege, qui Hungaros non modò adversus
 Augustissimum Imperatorem excitavit, verum etiam Turcam
 non unò modò sollicitavit. Qui de Abrahamo cum tribus illis
 viris Mamre, Escol & Haner in foedere vivente, ac si minimè pro-
 hibitum foret cum diversæ religionis hominibus foedera inire,
 probant, illis non planè assentit Magnus Theologus Dn. D. Ca-
 lovius, Neq; tamen inqviens: certum est, tres istos viros etsi Amo-
 reos idololatrias fuisse, cum potuerint ad verum Deum conversi esse,
 quod verisimile videtur, quia aliogvin Abrahamo exigua manu
 potentibus hostibus sese opponenti, se aut conjunxissent, aut ducen-
 dos præbuisissent. Quod enim Grotius putat, ac si Abraham sine
 speciali mandato arma cepisset, vix inveniet locum. Illis tem-
 poribus quod à singulis aut populo Dei actum est, Dei instinctu,
 monitis, jusis tribuendum esse videtur. Neqve scripturæ silen-
 tium trahit momenta rei in alteram partem. Bellum sequuntur
 jus victoriæ, captivitates & servitutes ad coërcendum hostem,
 An verò omnis servitus sit contra naturam alibi disputatur. Cer-
 tè aliud vult Aristoteles, qui conferri meretur. Captivitates ex-
 cipiunt manumissiones. Justum & æquum est, illum hominem
 qui liberali servitiò peccatum delevit, à quo nihil metuendum
 est, servitute liberare, atqve felici libertatis statu donare. Ad
 jus gentium pertinet etiam dominium, quod est jus rem sibi soli
 ac semper habendi: Ergò erit Dominus, qui rem sibi soli semper
 habet. Quæ de potestate de rebus disponendi aliàs afferuntur,
 concernunt potiùs effectum domini, quàm ipsum dominium.
 Neqve verò sine causa dominium est concedendum. Deus ho-
 minem condidit tanquam Dominum hujus universi animâ &
 corpore præstantissimò ornavit, ut & de divino Numine sanctè
 cogitaret, & sibi omnia subjecta esse videret. Non latuit hæc ra-
 tio Ethnicos. Benè Aristoteles: Existimandum esse plantas ani-

Bibl. Illustr.
 Gen. c. 14, 13.

Pol. l. 2. c. 9.

B 2 malium

*malium esse gratiâ & cetera animalia hominum causâ ; manu-
sveta quidem propter utilitatem & cibum. Fera verò, etsi non omnia,
at plurima illorum, propter cibum & alia adjumenta, ut & vestes ac
cetera instrumenta ex illis fiant. Si igitur natura nihil neq; imperfe-
ctum facit, neq; frustra, manifestum est, illa omnia hominum gratiâ
fecisse naturam. Ita verò natura sortita est universas res ut aliæ
sint communes, aliæ singulorum. Cicero justitiæ munus esse
censet, ut aliquis communibus pro communibus utatur, privatis
autem ut suis. Dominium illud perhibetur clarissimis verbis
in Bibliis sacris, hancq; ob causam furtum est prohibitum, ut
quilibet rem suam propriam teneret, atq; civitates constitutæ
sunt, ut adversus hostem auferentem res alienas sufficiens esset
defensio. Hinc sponte sequitur, infelicissimam esse. Remp.
in quâ Magistratus subditis quacunq; oblatâ occasione bona
sua eripiunt, vel invidis oculis illorum divitias atq; faculta-
tes adspiciunt. Quòd si autem aliquis jure rem propriam ha-
bere potest, justa quoq; erit occupatio, juxta Philosophorum
regulam: *Posito actu secundo poni necessario actum primum,*
quamvis non reciproco sensu ex primò actu statim ad secundum
concludendum sit. Hinc enata est distinctio inter potentiale
atq; actuale dominium. Illud commodatum à DEO univer-
so generi humano primùm per Adamum, postea per Noachum,
quâ acceptione concedenda est rerum communio: Sed actuale
dominium prohibet alios iisdem rebus utendi fruendi. Pri-
mùm rerum dominium prima rerum proprietas cum Adamo
incepit, qui res occupatas dominio suo subdidit liberos habens
actu sub sua potestate. Postea rerum dominium proprietatemq;
habuit Cain fratre Abele occisò, quod ipsum expressis verbis as-
seritur. *Egressus Cain à facie Domini habitavit profugus in terra
ad Orietalem plagam Eden. Idem: edificavit civitatem, vocavitq;
nomen ejus ex nomine filii sui Henoch.* Neq; planè absmile
vero est an te factam familiæ separationem, jam tum Cain ha-
buisset proprium suum veluti peculium. Erat ille jam perfectâ
ætate, colebat terram, matrimonium inierat, (quod ante eæ-
dem ponendum est: postquam à Deo proscriptus & excommu-
nicatus*

Offic. l. 1. c. 7.

Gen. c. 1. & 9.

4

catus, soror in pietate instituta minimè illi nupsisset.) & in illa terrarum vastitate facilis erat dominiorum distinctio. Non autem adeò commodè sentitur, quando cuilibet occupatio ferarum debet esse concessa. Fluit hæc sententia ex falsa illa hypothese, quasi illud justum sit, quod observatum fuit à gentibus anteqvam civitates conderentur. Ergò colligendum, consuetudinem nostrorum temporum propius accedere ad regulam naturæ juris, ut non omnibus jus venandi neqve omni tempore competat, sed certis tantùm personis, certò etiam atqve descriptò tempore. Huic juri gentium annumerantur contractus. Natura non solùm hominem inclinât ad societatem colendam, sed etiam necessitas, dum sine opera, & exortis dominiis sine adjumento rerum alterius vivere nequit. Constituit verò natura hominem liberum, ut invitus aliquid facere in gratiam alterius minimè cogatur. Hinc contractus invenit, per quos unus alteri obligatur. Exindè proveniunt emtio & venditio, commodatum & mutuum, pignus & quæ alia in contractibus obveniant nomina. Sed magnoperè errant qui introductis demum distinctis dominiis contractuum necessitatem statuunt: operæ enim nunquam communes, sed semper à socio impetrandæ fuere.

§. 17. Cæterum naturæ jus immutabile statuitur. Ab homine certè mutari nequit, quoniam nullus universo generi humano aliquid præcipiet, & licet aliquis contra naturam agat, indè tamen non mutatur, neqve exturpitudine honestas, neqve ex honestate turpitudine conficitur. DEUS verò uti immutabilis est, ita nihil mutabit, quod semel sancit. Itaqve honesta semper manent eadem, & quæ hodiè honesta peracta sunt, alio tempore minimè turpia erunt. Dicis, quando hîc mundus extremo tempore peribit, nulla amplius erunt dominia, nulli contractus, obq; hanc causam mutari jus naturæ. Sed facilis est responsio: Tolluntur quædam præcepta juris naturæ, quia hominum status mutatur, non verò in contrarium mutantur, ac si furta licita, pacta non servanda essent. Et verò ut exceptionibus quæ hinc inde afferuntur satisfieri possit, notanda est distin-

ctio inter jus præceptivum atq̄ve permisivum. Multa enim sunt quæ permittuntur, non præcipiuntur jure naturæ.

§. 18. Jam de jure legitimo seu civili, quod aliàs etiam positivum appellatur, paucis agendum. Quælibet societas habet peculiare leges, quæ observantur, ut finem suum obtineat. Necessitas etiam sæpè cogit, ut veteres leges negligantur, nova condantur, aliæ addendo, aliæ detrahendo, immutentur. Et verò usitatum est in Rebuspublicis legi naturali convenientia & vel ipsa ejus principia legibus civilibus explicare. Hoc ipsum efflagitat hominum improborum protervia, quæ coercenda non deducenda est. Sunt etiam nonnulli tam stultipidi, ut quæ ex juræ naturæ sponte sequuntur, vix cernere possint. Opus igitur est remediò quodam præsentiore. Sed qui justus est atq̄ve ex prudentiæ habitu operatur novâ legis naturæ repetitione minùs indiget, promptè exequitur, quod natura jubet, cavens sedulò, ne impingat, & vel minimam non rete factorum suspicionem excitet. Hinc subsumendum, quod jus positivum sit in duplici differentia: Versatur enim circa res arbitrarias tantùm, vel & has & naturâ determinatas sibi vindicat, prout vel latè, vel strictè accipitur vox.

§. 19. Non incongrua erit hæc definitio. Jus positivum est regula actionum humanarum, secundùm quam vel unius, vel paucorum, vel omnium ex societate utilitas attenditur. Potest hæc definitio benè accommodari ad latiore, etiam juris positivi acceptionem. Nihil præcipit Magistratus, nisi quod cum jure naturæ conveniat. Injusta foret lex, nomenq̄ve non rem contineret, quæ honestatem ab utilitate separaret. Imò sollicitus est Magistratus, ut societatis membris principia naturæ, & quæ ea sequuntur, optimè perspecta sint: sed propriissimè loquendo de jure positivo, habet illud ejusmodi actiones, quas antè legem perinde est, sive exerceas, sive omittas. Prout verò svadet ratio societatis, eatenus unius vel paucorum, vel omnium quæritur utilitas.

§. 20. Jus

12
§. 20. Jus positivum conficitur ab eo qui summò utitur imperiò. Eam ob causam in Monarchico statu à nemine nisi à solo dependet Principe. In Aristocratia optimates conficiunt leges: si forsan mixtura sese offert regiminis, pro illa mixtura potestas conficiendi leges temperanda est. Ita in nostro Romano Imperio conspicitur Imperatoria Majestas, atque elucet Optimatum dignitas: In lege itaque conficienda Capituli Membrorumque consensus requiritur. Democraticus status quoque peculiare aliquid sortitur: Universi imperantes sunt arrogantque sibi potestatem legum: Sed singuli, ut parentes atque subditi legibus spectantur.

§. 21. Jus Civile Romanum ab antiquis temporibus valde æstimatum est. Hoc ipsum fatetur sapientissimus Reip. Romanæ Consul Cicero cum ait: *Multa præclara Majorum, tum quàm optimè constituti juris civilis summo semper in honore fuit cognitio, atque interpretatio.* Illum honorem stabilivit sacratissimus Imperator Justinianus, neque hodiè quicquam deest, quod ad ornandum studium Juris facit. Cedit verò Juris prudentia Theologiæ. Illa salutis civili: hæc æternæ intentionis. Magnò igitur gradu à se invicem distant hæc disciplinæ. Hinc fit, ut alibi locorum imprimis apud Pontificios Theologi cuiusvis, vel summæ dignitatis viro anteponantur. Nostri mores ex vitio quodam ferme indignum censent, aliquem opulentum, & natalibus splendidum ad studium Theologicum applicare animum. Quid inde metuendum? Exitiale Ecclesiæ discrimen, nisi maturè obviam eatur huic malo, atque sanctum illud studium debitò afficiatur honore.

Offic. l. 2. c. 19.

§. 22. Obligant leges positivæ & animum & voluntatem. Qui enim ex potestate sua leges ponit, omnibus modis obsequium exposcit. Sed quoniam nemo hominum cogitata noverit, hinc fit, ut iudex civilis ab actionibus externis concludat, an lex observata sit, an minus. Quam etiam ob causam non tam animo, quàm corpori præscribi leges videntur. Uti verò lex natura

turæ mutari nequit, ita ex opposito lex positiva & divina & humana subortâ necessitate mutari potest. Si nulla utilitas, vel necessitas subest, inconueniens censetur, introducere legum mutationes, imo, quantum fieri potest, nihil auctoritati veterum legum per immutationem detrahendum. Benè geritur res si assueti sunt civium animi certæ regulæ, secundum quam vivant & omnes actiones instituant: mutatâ regulâ, dissociantur animi, metuentes mille pericula & mala. Sed mutatio statu Reipubl. necessitas etiam requirit, ut leges inmutentur. Tunc callidum artificium est, sub antiquo schemate novum statum occultare. Novit illam artem Imperator Augustus in formanda Rep. Romana, qui sub tribuni, sub Consulis nomine aderat senatui & populo in legibus conficiendis atqve applicandis.

§. 23. Aliter verò jus naturæ, aliter jus positivum rem dijudicat. Quatenus enim actio aliqua ex dictis factisq; externis informatur, eatenus locum habet jus positivum: sed natura ipsum animum atq; voluntatem hominis perscrutatur. Etiam si itaq; aliquis forò externò absolvatur à quodam crimine; tamen conscientia adhuc iniustorum factorum iudex permanet. Neq; tantæ latitudinis sunt leges civiles, ut de omnibus casibus, de omnibus circumstantiis loquantur: hinc multa committuntur dolò malò, quæ actionem forensam non efficiunt. Ut sub exemplo loquar, quæ quæ si ex hominum vitio fraudes in emptione atqve venditione occurrunt, dum alterum defraudare prudentia numeratur. Quis emptor acquisitâ re dicet plus se rem aestimare, adeoq; se majus pretium soluturum? Laudatur adhuc sapiens ille Romanus, Scævola, cum postulasset, ut sibi fundus, cujus emptor erat, semel indicaretur, idqve venditor ita fecisset: dixit, se in majori pretio habere, addidit centum millia. Stoicæ sectæ addictos non est ut hodie laudes vel vituperes. Ex sola honestatis ratione omnia illi agebant, tantumqve aberat, ut spe lucri aliquid facerent, ut cum iactura sua aliis potiùs prodesse in maxima felicitatis parte reponerent. Honores, divitiæ & ejus generis alia pro bonis minimè reputabantur; paupertatem mottem

mortem ipsam tranquillò ferebant animò, non inter mala numerantes; Sed actionibus hominum intentus bene explicat hanc rem Grotius: *In contractibus natura æquitatem imperat, & ita quidem, ut ex inæqualitate jus oriatur minus habendi: Hæc æqualitas partim consistit in actibus, partim in eo de quo agitur & in actibus, tum præcedaneis, tum principalibus. Ad præcedaneos actus pertinet, quòd is, qui cum aliquo contrahit, vitia sibi nota rei, de qua agitur, significare debet: quod non civilibus tantum legibus constitui solet, sed natura quoque actus congruit. Nam inter contrahentes propior quædam est societas, quàm quæ communis est hominum. At non idem dicendum est de his, quæ rem non contingunt.* Sic mercator non peccabit, si sciat, plures naves in cursu esse, quæ frumentum advehunt, neque indicet, ut eo pluris suum vendere possit. Contra si ruinosa sit domus, si malè materiata; hæc indicanda. Et verò tenera res est conscientia, quæ ubique honestatem, modumque agendi determinabit.

J. B. P. lib. 2.
c. 12. §. 8. 9.

§. 24. Post juris explicationem sequitur æquitas, cujus naturam egregie declarat Michael Ephesius præstantissimus Comment, in Aristotelem. *Est quodam jure melius æquum & bonum, licet non omni, neque ut diversum quid genere est melius: sed cum & ipsum jus sit, quodam jure melius, & cum utraque honesta sint melius est æquum & bonum, non omni tamen jure, nam etiam ipsum jus est. Si enim æquum & bonum jus cum sit, omni jure esset melius, efficeretur, ut se ipso quoque esset melius. At id quod melius est, pejore aliquò est melius: quare seipso esset æquum & bonum & pejus & melius, quod absurdum est.* Jus naturæ dignitate multò superat jus positivum, atque dum æquitas ex rationis dictamine, justum præscribit, æquitas anteferenda est illi juri positivo, quod simpliciter & generaliter pronunciat.

Eth. l. 5. c. 9.

§. 25. Æquitatis naturam definit Aristoteles, ut legis, quæ parte deficit ob universale, emendatio sit. Lex est generalis, neque speciales actus in se continere potest. Æquitas igitur vult, ut quæ parte deficit lex, ea parte corrigatur. Eam correctionem ipse vult legislator, modò præsens esset. Hanc ob causam dicitur,

C non

non verba sed sensum legis inspiciendum, ut æqvitas obtineatur. Ubi notandum, quod æqvitas non sit speciale aliquod jus, à jure naturæ, (& secundum aliquos à jure gentium,) vel etiam à positivo distinctum. Sed sit illud ipsum jus rectè explicatum atq; declaratum. Freqvens etiam est acceptio, quæ illam interpretationem infert, quæ ad leniora tendit. Sic remittere nonnunquam aliquid de suo jure æqvum censetur. Exinde quæritur, non quid liceat, sed quid facere convenientissimum sit.

§. 26. In omnibus Juribus reperitur æqvitas. Secundum naturæ jus est, depositum esse reddendum, promissum faciendum. Sed furioso gladius depositus minimè reddi debet, licet accesserit pactum & promissum. Jus naturæ vult ut neminem lædas. Si verò ab aliquo non sine vitæ periculo invadaris, neq; sine aggressoris interitu salvus esse possis, quid faciendum? Omnino tibi es proximus & ordinata charitas incipit à seipsa. Quapropter non dubitatur, quin jure occidere possis illum, qui tuæ internecioni intentus est. Neq; exinde injustitiæ accusandus es, dum alterū è medio tollis. Cædis enim non primario intenditur, sed conservatio tuæ vitæ, atq; dum aliò modo te conservare non posse existimas, propioremq; proprium amorem rectissime judicas, injuriam propulsas, non infers. Hoc vult Cicero. *Sed incidunt*, inquit, *sæpè tempora, cum ea quæ maxime videntur digna esse justò homine, eoque, quem virum bonum dicimus commutantur, fiuntq; contraria.* In moralibus enim, uti alibi docetur à circumstantiis honestas atq; turpitude dependet: multum autem facit temporis ratio, quoniam ea prohibet, quæ primò intuitu facienda videntur.

§. 27. Secundum legem positivam dies Sabbathi destinatus est cultui divino: Attamen Salvator ipse persanavit ægros; discipuli ejus spinas collegere. In tali re dispiciendum, quod unum officium alteri præferendum sit; concurrunt autem duo, beneficentia, & rigorosa cultus divini observatio. Verum enimverò beneficentia quæ Christus hominum æternæ salutis consulit longè anteferenda Ceremoniali legi. Nemo sibi crastinum pro certo polliceri valet, præstantissimum igitur officium est ma-
turare

Offic. l. 1. c. 10.

14
turare omni studiō alterius salutem. Discipuli spicas collegerunt, indēne aliquod peccatum probabitur? Nullum. Necessitas enim non habet legem. Ita etiam David sacros panes cum sociis comedit.

§. 28. Leges Civiles variē ex æqvitatē ratione limitantur atq̄ve explicantur. Apud Græcos lex erat, peregrinum, si murum ascenderit, à civibus esse interficiendum. Contingat verò ut civitas obsideatur, peregrinus in murum ascendens hosti fortiter insistat, eumq̄ve repellat. Sane injustum erit, talem qui patriam suæ vitæ periculō tuetur, occidere. Accedere ergò debet æqvitas, quæ peregrinum optimè meritum præmiis potiùs, quàm poenis afficiat.

§. 29. Omnes societates habent suas leges, quibus res suas omnes, ordinemq̄; tueri conantur. Et rectissimè quidem agitur, si ex æqvitate dispensatio locum habet. Nihil enim justī cogitare licet, quando verba & literæ, non sententiæ & scopus legum spectatur. Apud Romanos tritum est Proverbium: *summum jus summa injuria*. Summam igitur injuriam faciunt, qui non ex æqvo & bono, sed strictō jure atq̄ve rigore rem dijudicant. Ita comparatus est quotidianus sermo atq̄; imperium domesticum, ut nihil rectè possit administrari, si unusquisq̄; velit verba spectare & non ad voluntatem ejus, qui verba habuerit, accedere. Non possunt ergò leges tam paucis verbis expressæ tueri justum, nisi ad æqvitatem legitimā explicatione redigantur. Imo ratio humana svadet, dum ab injuria inferenda sedulò cavet, ut illi interpretationis parti insistat, quæ ad leniora tendit. Quid igitur sperandum, si duriora quæq̄; ad sociumq̄; graviter offendendum arripiuntur. Sit lex nullus sociorum aliud vitæ genus sectetur, quàm quod ex ordine usitatum est: sed unus arripiat spartam cum ordine illo optimè convenientem, indignum sese hoc modo præstiterit, imprimis quando de benevolentia superiorum planè certus fuit, quando nullus fuit, qui non liberaliter planè assensit?

§. 30. Nostra tempora multos habent rabulas forenses, qui sine omni æqvitate rebus adsunt. Pecunia causa litigandi existit, quâ deficiente deficit quoq̄; Patrocinium. Non tam honesta-

tis, quàm utilitatis rationem habent illi homines. Etiam si facile
judicatu sit, nihil clientem obtenturum: tamen magis, magisq;
ad litem exstimulant, hanc unicam ob causam, ut sibi pecuniam
acquirant. Melius certè foret, utramq; partem sine rabularum fo-
rensiu opera negotium ex æquo & bono transigere, quàm vel
utramq; vel alterutram partem omnibus facultatibus denuda-
tam pacem componere. Nonne injustissimum est atq; contra
omnem æqvitatem, pecuniam, quæ in Advocatorum operam
vel calliditatem potius collata, totam bonorum substantiam,
de qua lis suscepta est, superare? Nonne multum iniquitatis
trahit illa astutia, quando ad posteros unam alteramq; proge-
niem derivatur litis actio, & loco patrimonii spes acquirendi
rem, quam vanam esse, eventus ostendit, relinquitur? sed sunt
homines qui in propriam perniciem ruunt, dummodo alterius
bona evertant. Hi primum valdè imprudentes sunt, ex propria
pernicie alteri infortunium atq; malum accersentes: Deinde
contra mortem Christianorum agunt: Christiani enim est pro-
ximum adjuvare suis facultatibus & opibus, non evertere. Quan-
tum illud dedecus est illos, qui virtutibus Christianorum alios
instruunt, vel ipsi specie utilitatis rapiuntur ad quævis disidia?
Informabisne alios, dum multa de pulcherrima virtute, id est,
cooncordia loqueris, tu ipse omnis discordiæ Autor existis? sed
nolo hoc ad amussim examinare. Multum verò discriminis est
inter eum qui notitiam legum habet, & inter eum qui leges ad
factum applicare potest. Poterit aliquis peritus esse legum, ut
tamen expertus sit notitiæ respondendi de factis & negotiis secun-
dum leges. Talis tantùm abest, ut æqvitatem observet, & æqvus
vir dici mereatur, ut ab omni potius foro civili excludendus vi-
deatur. Cæterùm absit per omnem modum, ut aliquid præ-
stantissimis laudibus Advocatorum detrahatur, qui & benè
norunt justum atq;ve æqvum, & justitiam atq; æqvita-
tem ubiq;ve observant.

••(O)••

Uris *Nature* Dictamina plurima scripta
in cordibus mortalium.

Hinc omnes *hominum* mores sunt jure ligati,
Vocatur id *Jus Gentium*.

Jus utrumq; docet modo, KÜHLEWEINIUS, ingens
Det *Juris* Autor premium!

Floreat & *studium*, fructus ferat hocce paratos
Et crescat hinc *Honoribus*!

JOHANNES Deutschmann / D.
p. t. Acad. Rector.

Epigramma.

Quid *Natura* suo, *Gentes* quid *Jure* Sodali
Intendant, opus est differuisse grave.

Hoc tamen egregia KÜHLWEINUS differit arte,
Ingeniiq; sui cuiq;ve recludit opes.

Dignus *Jure* æquo cui *Gentes* præmia figant
Et *Natura* Parens, commoda mille ferat.

Mores fœdi *Hominum* pessundant *Jura* Tonantis
Nec *Natura* suum pondus habere potest.

Barbara *Christi*adum *Gentes* superare videntur
Facta, nec est *Gentis* *Jus* temerare pudor.

Qui *Jus* *Nature* communemq; ritè tuctur,
Talem magna *Virum* præmia jure manent.

Abr. Calovius, D.

Jus qui Persequitur, studio, qui respicit æquum:
Huncce manent semper præmia digna soli!

Hæc Tibi, crede mihi, KÜHLWEINI tempore certò
Tradentur, studiis gratulor inde Tuis!

Johannes Meisnerus, D.

C 3

Quid

Das wehrte Vaterland sich über Jhn erfreuet/
 Die Eltern sind verquigt/ ihr Geld sie nicht gereuet/
 So sie auff Jhn gewagt/ ein ieder preiset Sie/
 Daß sie den wackern Sohn so rühmlichen erzogen/
 Der seiner Eltern Wunsch und Hoffnung nicht betrogen.
 Ich wünsche Glück dazu: **Herr Kühlwein leb und blüh!**
 M. Nicol. Bened. Pascha, Fac. Phil. Adj.

*Sic est: ingenium felix cognoscitur ausu
 Eximio semper; quod tua facta probant
 Sudasti in studiis hinc Actua premia longa
 Dum scandis cathedram non sine laude manent.*

M. Joh. Frideric. Schulze/ Fac. Phil. Adj.

Das Er bey Musen stets sein Leblang will verbleiben/
 Zeigt Er nun abermahl in öffentlichen Schreiben:
 Indem/ sehr werther Freund/ was Recht und billig
 Der Nachwelt zeiget an/ und wie Er auch dabey (sey)
 Von Recht der Völcker redt/ obs sey ein Recht zu nennen/
 Und was dieselben pflegn vor Rechte zu bekennen/
 Drum zuzuruffen Jhn ich kan nicht unterlahn/
 Er fahr anitz so fort/ dies ist die rechte Bahn/
 Die Jhn bald führen wird/ zu grossen hohen Ehren/
 Die sein Lob/ Ehr und der Frau Mutter Freud vermehren/
 Zu seinem Fleiß wird Jhm Apollo selbst zu Lohn
 In kurzen setzen auf ein schöne Lorbeer-Cron.

Also wolte den Herrn Antwortenten / als sei-
 nen werthgeschätzten Freund / glückwün-
 schend in geflügelter Eil beehren

M. David Wendeler/ der Phil. Facul-
 tät Adjunctus.

Pul-

Pulpita sacra SEMEL, Sophies Bis, Fautor Amande
Scandendo repetis, non sine laude tuâ.
QUARTUM de Cathedrâ surgentem Magnus Apollo
Lauru promeritâ, Te sinet esse suum!

His
Conatus Egregios
Prestantis. atq; longè humaniss.
DN. RESPONDENTIS,
Fautoris, Contubernalis atque Amici
sui honoratissimi gratulari illisq;
prospem qualibet apprecari
voluit, debuit

M. Johannes Wolff.

Es ist kein Ding zu hoch/
Dem Lieb und Lust auf starcken Flügeln führet/
Die Last ist leicht / kein Schmerz wird verspühret/
Ben Centnerschwerem Joch;
Er kan vergnügt bestrickt spazieren gehen/
Wenn andre frey in Unmuths - Klöstern stehen.
Der Erden - schwarze Leib/
Dem uns ein Fall aus Fürwitz hat erworben/
Ist nun verstellt und ganz an Schön' erstorben;
Der stille Zeit - Vertreib
Ist Kett und Strick / und Duncel unsrer Herzen/
Das Unrecht / Recht / Angst / Furcht / das theure Schercken.
Dis längst - verlohrene Recht/
Den hohen Glanz / die rechte Pracht der Seelen/
Hat iht sein Fleiß aus tuncel - schwarzen Hölen/
D

Mein

Mein Gönner/ angericht/
Sein Lieben hat Ihn zu der Kunst getrieben/
Die Lust/ daß Er diß schöne Werck geschrieben.

Ich bin recht hoch erfreut/
Und wünsche Glück / daß es Ihm ist gelungen/
Die Bande seynd sampt Fesseln längst zusprungen/
Worinn ein Erd. Geist leit;
Er fahre fort/ wie Ihn sein Führer leitet!
Ehr/ Lieb und Lust sinds / die man so erstreitet.

Durch dieses solte seine Glückwünschende Schuldigkeit
gegen dem wohlgelahrten Hn. Kühlewein/ bey
gelehrter und zugleich rühmlichst. abgelegter
Disputation, abstaten

M. Donat Kühn/ von Dippoldiswalda
in Meissen.

So will Er/ Werther/ ikt das Recht mit flü-
gen Sinnen
Erforschen auß dem Grund; Ich lobe sein Begiffen:
GOTT laße ferner Ihn bestrahlen Liecht und
Recht/ †
So wird Er würdig einst seyn GOTTES
treuer Knecht.

† Exod. 28, 30.

Welches dem Hn. Antwortenden schuldigst
und herzlich wünschet

Johannes Sonnenfelder/
SS. Theol. Stud.

Haud

Justitia certam strenuè defendere *Normam*.
Cujus ut inceptum felicitet atqve secundet,
Justorum Custos (c) ex corde precatur & optat.

(a) 3. *Offic.* (b) *Psal.* 92. v. 13. (c) *Pf.* 34. v. 30.

Pereximii atq; clarè docti Dn. RESPONDENT.
Amicus integer

GEORG. ADAM. Brunner/
Hall. Sax. L.L. Stud.

Quid juvat in tenebris consumere tempora vitæ;
Si nihil hinc lumen sedulitatis habet?
En! Quid? Jam ternâ surgit *KUHLEWEINIA* virtus,
Inclita, facta mero nil nisi *JURE* virens
Hoc Deus omnipotens in te, *venerande Respondens*
Confirmet, quicquid Ti dedit usqve boni.

B. O. E.

His Pauculis animum suum officiosissimum ostendere debuit, voluit

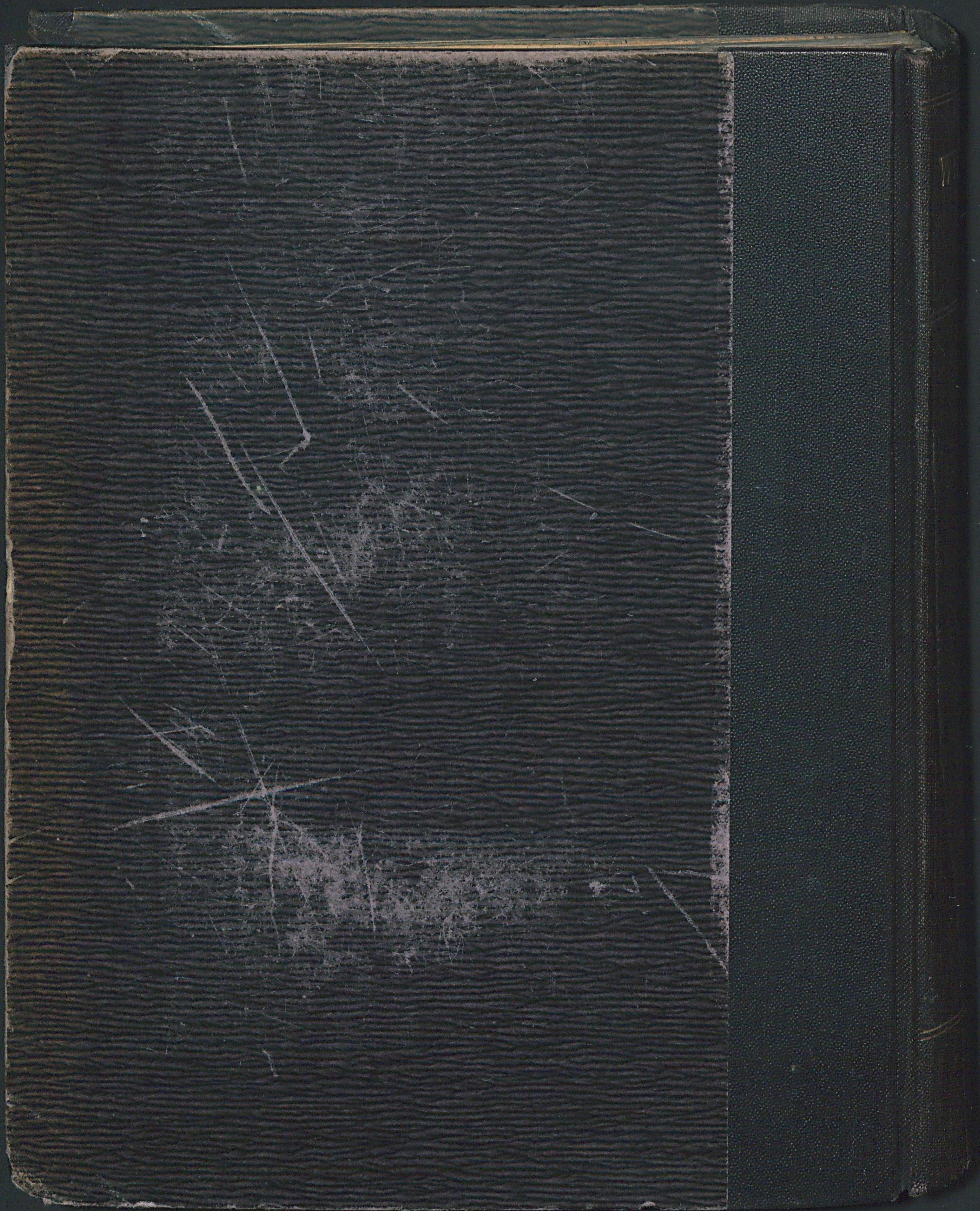
Gustavus Johannes Laurentius,
Rev. Livon.

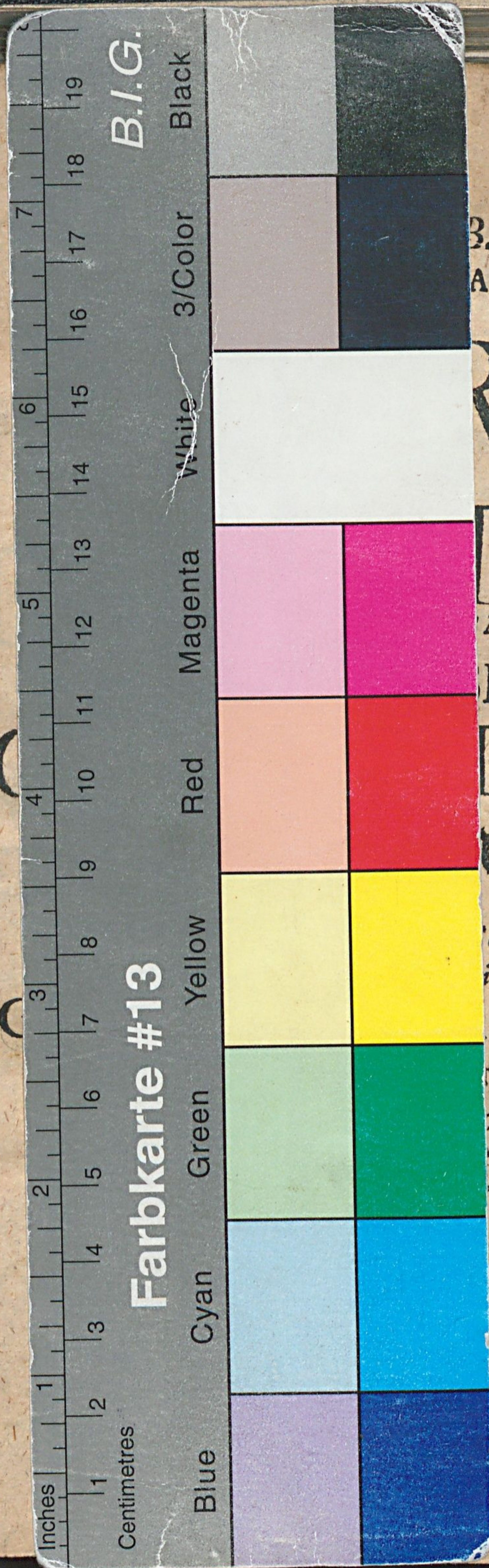

X2615923

VDA

B.I.G.

Farbkarte #13

Centimetres

Black
3/Color
White
Magenta
Red
Yellow
Green
Cyan
Blue

B. V.
ACADEMICA

RE
TATE,
IDE
TOPPHORO

ann/

um examini

ANUS Kühlewein/

rg. Sax.

MAJORI,

Martii

ridianis.

RGÆ,
S WILCKII.
C LXXVII.

1699
2 a

2

4.

